

Malinowski, Kazimierz

Brneńska szkoła muzeologii

Acta Universitatis Nicolai Copernici. Zabytkoznawstwo i Konserwatorstwo 6 (77),
55-58

1977

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Zakład Konserwatorstwa i Muzeologii

Kazimierz Malinowski

BRNEŃSKA SZKOŁA MUZEOLOGII

W morawskim Brnie działa przy Uniwersytecie i w ramach tamtejszego muzeum grupa muzeologów, którzy w ciągu krótkiego czasu, bo zaledwie dziesięciu lat, tak dalece rozwinęli i pogłębili przedmiot swoich zainteresowań naukowo-dydaktycznych, że można mówić o powstaniu w tym środowisku wyraźnie rysującej się szkoły. Chodzi tu oczywiście o wykształcenie się grupy, która dopracowała się sprawnie działającego aparatu organizacyjnego, zbudowała własne i wyodrębniające się założenia teoretyczne i przystąpiła do konkretnej działalności dydaktycznej, opartej o wyżej wspomniany system.

Szkoła muzeologii w Brnie ukształtowała się w oparciu o dwie instytucje: Katedrę Muzeologii na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu im. Jana Ewangelisty Purkyně w Brnie i Dział Muzeologiczny Muzeum Morawskiego, dysponującego biblioteką muzeologiczną, salami wykładowymi i gabinetami poszczególnych pracowników naukowych, zatrudnionych w tym dziale.

Biblioteka jest bogato zaopatrzona, posiada bowiem większość naukowych publikacji dotyczących muzeologii, znaczną liczbę ważniejszych zagranicznych czasopism muzeologicznych oraz mikrofilmy ważniejszych starodruków, dotyczących teorii i historii kolekcjonerstwa i muzealnictwa. Sprawy informacji naukowej, źródeł historycznych i bibliografii są tu dobrze postawione, może z tego powodu, że działające od lat gabinety muzeologiczne przy muzeach narodowych w Pradze i Bratysławie stworzyły dla tych potrzeb doskonałą bazę.

Kadra naukowa nie jest duża, ale posiada wyraźnie ukierunkowane zainteresowania i umie działać kolektywnie. Inicjatorem i inspiratorem zasadniczych działań jest prof. dr Jelínek, kierownik Katedry Muzeologii i dyrektor Muzeum Morawskiego. Prof. Jelínek jest jednocześnie kierownikiem działu antropologicznego Muzeum Morawskiego i twórcą specjalistycznego oddziału tego muzeum jakim jest „Antropos” mieszczący się w osobnym, nowoczesnym pomyślanym i zorganizowanym budynku. Profesor Jelínek na skutek swoich szerokich zainteresowań muzeologicznych

piastuje też od wielu lat stanowisko przewodniczącego Komitetu Konsultacyjnego Międzynarodowej Rady Muzeów (ICOM).

Bliskim współpracownikiem prof. Jelínka jest dr Zbyněk Zbyslav Stránský (asystent dyrektora i asystent specjalistyczny), który jest jednocześnie kierownikiem działu muzeologicznego Muzeum Morawskiego.

W katedrze i dziale jest ponadto zatrudnionych kilkanaście osób w tym architekt Vilém Beneš. Zespół taki pozwala na prowadzenie efektywnej pracy dokumentacyjnej, badawczej i dydaktycznej. Tę efektywność zwiększa fakt, że w zakresie badań teoretycznych pomocni są także pracownicy uniwersyteccy spoza katedry muzeologii (Pavel Materna). Ponadto w działalności dydaktycznej współdziałają jako „lektorzy zewnętrzni”: dr Drobna z Muzeum Narodowego w Pradze, doc. J. Neustupný z Muzeum Narodowego w Pradze, V. Pubal — dyr. Sekcji Badań Muzealnictwa i Krajoznawstwa w Pradze, dr J. B. Pelikan z Instytutu Zabezpieczenia Zabytków w Pradze oraz dr M. Musil, dr L. Kunz, dr T. Stoková, dr H. Hochmanová — kierownicy różnych specjalistycznych departamentów Muzeum Morawskiego.

Ten zespół muzeologów zaczął swoją działalność od przeanalizowania i opracowania założeń teoretycznych muzeologii. Wykładnikiem ich osiągnięć na tym polu były referaty, jakie muzeolodzy Brna przedstawili na seminarium zorganizowanym z udziałem kilku przedstawicieli muzeologii zagranicznej w 1969 r. Dr. Stránský mówił o „Pojęciu Muzeologii” i o „Założeniach Ogólnej Muzeologii”, Pavel Materna wygłosił referat na temat „Nauki w dzisiejszym społeczeństwie i pozycji muzeologii”. Rudolf Musil omówił „Zadania Muzeologii Specjalnej z pozycji nauk przyrodniczych”, a Zdenek Vašíček rozpatrywał zagadnienie „Muzeum jako instytucja”. Z tego zestawienia tematów widać, że problematyka muzeologii została przez Szkołę Brneńską postawiona na szerokim tle zagadnień metodologicznych. Zgodnie z tym założeniem rezultaty dociekań były bardzo ciekawe, a przede wszystkim oryginalne. Jako niewątpliwie trafna została już na tym seminarium przyjęta propozycja odróżnienia muzeologii od muzeografii oraz podziału muzeologii na ogólną i specjalistyczną. Założenia teoretyczne muzeologii są oczywiście bardziej rozbudowane. Stránský zajmuje się więc pojęciem „muzealności”, potrzebnym jako punkt wyjścia dla ugruntowania naukowego charakteru muzeologii. Rozpatruje też problematykę „tezaurowania”, „komunikacji” i dokonuje logicznie zbudowanej klasyfikacji muzeologii. Cały system, charakteryzujący muzeologię jako odrębną dyscyplinę naukową, jest oparty z jednej strony na analizie wypowiedzi teoretycznych dawnych i współczesnych muzeologów, a z drugiej strony, na aparacie pojęciowym współczesnej semiotyki i teorii informacji.

Mając tak wszechstronnie i wnikliwie pomyślane założenia teoretyczne Szkoła Brneńska przystąpiła do podjęcia zadań dydaktycznych. W Brnie prowadzi się dwa kursy. Jeden kurs stacjonarny, trwający 2 semestry i drugi podyplomowy, który trwa 4 semestry.

Na szczególną uwagę zasługuje drugi kurs, który prowadzony jest dla pracowników merytorycznych muzeów, posiadających dyplomy uniwersyteckie. Kurs kończy się przedłożeniem i obroną pracy dyplomowej.

Na program zajęć I roku składają się m.in. następujące tematy: wprowadzenie do muzeologii; marksistowska filozofia nauki; założenia polityki kulturalnej; wprowadzenie do metodologii nauk — statystyki — informatyki i regionalistyki; historia muzealnictwa; wprowadzenie do muzeografii; teoria dokumentacji i tezauryzacji oraz podstawy konserwacji.

Na drugim roku plan zajęć przewiduje: wprowadzenie do muzeografii (c.d.), teorię komunikacji, metodykę badania form ekspozycyjnych, psychologię pedagogiczną, działalność oświatową, wychowanie pozaszkolne, socjologiczne badania oraz takie problemy jak: muzeum jako instytucja, założenia konserwacji (c.d.), wprowadzenie do ochrony zabytków — archiwistyka i bibliotekoznawstwo i wreszcie — zajęcia dotyczące muzeologii specjalistycznej różnych dyscyplin reprezentowanych w muzeach.

Program jest więc głęboko przemyślany i wyraźnie nastawiony na to, aby dać słuchaczom tego Studium dobre podstawy dla zrozumienia teoretycznych podstaw muzeologii i wdrożenia im naukowego podejścia do zasadniczych rodzajów działalności muzealnej. Można więc powiedzieć, że absolwenci tego Studium mogą się stać muzeologami w pełnym rozumieniu tego słowa.

Do tych zasadniczych osiągnięć w zakresie organizacji, teorii i dydaktyki, trzeba dorzucić fakt, iż ośrodek brneński zdobył się na regularne wydawanie pisma specjalistycznego pt. „Museologické Sešity”. I ten fakt dopełnia prawidłowo rysującą się sylwetkę zespołu, który chciał utworzyć własną, samodzielną szkołę muzeologii i ten swój zamiar zrealizował. Trzeba więc pogratulować brneńskim muzeologom, że cel ten osiągnęli w tak krótkim czasie, z jednoczesnym respektowaniem wszystkich wymagań, jakie stawia się poważnie traktowanym zamierzeniom naukowym.

Kazimierz Malinowski

DIE MUSEOLOGISCHE SCHULE VON BRNO (BRÜNN)

(Zusammenfassung)

In Brno, einer der wichtigeren Städte in der Tschechoslowakei, wirkt das museenkundliche Zentrum unter der Leitung von Prof. Dr. Jan Jelínek, dem Direktor des Mährischen Museums. Dieses Zentrum setzt sich aus dem Lehrstuhl für Museumskunde der dortigen Universität unter der Leitung von Prof. Jelínek, und aus der museenkundlichen Abteilung des erwähnten Museums unter der Leitung von Dr. Zbyněk Strínský zusammen. Die bisherigen Errungenschaften dieses Zentrums lassen es als gerechtfertigt erscheinen, es als eine „museenkundliche Schule von Brno“ zu bezeichnen. Diese Bezeichnung läßt sich durch die theoretischen Forschungen, die

mit einer originalen Konzeption der Museologie abgeschlossen wurde, sowie durch die in Entwicklung begriffene Lehrtätigkeit begründen. Die engen Beziehungen der polnischen Museologen mit diesem tschechischen Zentrum lassen die Annahme zu, daß aus der wissenschaftlichen Diskussion ein theoretisches System entstehen wird, das den wissenschaftlichen Charakter der Museumskunde beweisen und ihre spezifischen „Prinzipien“ bestimmen wird.